

AL IV-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL PENTRU LATINA VIE

DE

N. V. BARAN

În zilele de 1—3 aprilie 1969, Asociația de studii clasice din Franța „VITA LATINA” a organizat cel de al IV-lea Congres internațional pentru latina vie la Avignon, sub patronajul rectorului Jean Capelle, președintele de onoare al Asociației „Vita Latina”, al lui Georges. Pompidou și al lui Léopold Sédar Senghor, președintele Republicii Senegal.

Acest Congres a fost organizat în urma campaniei acerbe de denigrare a limbii latine, socotită de către unii ca inutilă formării culturii generale a omului nou. La aceasta s-a adăugat și faptul că studierea limbii latine, în diferite trepte de învățămînt, se face cu anumite prejudecăți și după vechile metode, devenite greoaie și inaccesibile.

Congresul a fost organizat în mod exemplar, cu cel puțin un an înainte de ținerea lui, de un comitet din rîndul căruia cităm pe editorul avignonez Edouard Théodore-Aubanel, secretar general al congresului, Pierre Grimal, profesor la Sorbona, președintele Asociației „Vita Latina”, Suzanne Bails, profesoară, secretara asociației, M. Alken, directorul Muzeului Aubanel; comitetul a fost sprijinit de către un sindicat de inițiativă local.

Mărți 1 aprilie, orele 18, după cele două ședințe de lucru, participanții au fost invitați la un cocktail în Muzeul Aubanel. În sala de tip Renaissance, cu dalaj lustruit de vreme, împodobită cu splendide tablouri, cu elegante standuri de reviste și cărți, congresiștii, „... défenseurs éclairés des nourritures spirituelles... latines” (*Le Provençal*, Nr. 8681/3.IV 1969) au petrecut cîteva ore agreabile înconjurați cu simpatie de către autoritățile locale.

Lucrările Congresului s-au desfășurat în marele amfiteatru al Colegiului Universitar, între orele 9—12 și 14,30—18, în fiecare zi, într-o singură secție, dîndu-se astfel posibilitate congresiștilor să asiste la toate comunicările.

La această importantă reuniune internațională au venit circa 400 de participanți, din peste 20 de țări (Franța, Italia, Anglia, S.U.A., Portugalia, Suedia, România, Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia etc.) din 4 continente: Europa, America, Africa, Asia.

S-au ținut 40 de rapoarte și comunicări, dintre care 32 în limba latină și numai 8 în limba franceză. Limba oficială a Congresului a fost limba latină.

Presa locală a susținut cu căldură lucrările Congresului, publicînd informații detaliate și apărînd principiul că limba latină trebuie să figureze în planurile de învățămînt pentru formarea și desăvîrșirea culturii generale a generațiilor de elevi și studenți: „opposer les sciences et les lettres est une formule périmée” (*Le Dauphiné*, 7561/4.IV), „... le latin est demeuré:

ouvert aux techniques scientifiques et aux relations humaines" (*Midi libre*, 8.IV), "...le latin pourrait contribuer à l'enrichissement des langues africaines" (*Le Méridional*, 7954/4.IV), "...le latin pourrait contribuer à l'enrichissement du progrès de nos jours, ...les études latines contribuent à unir les hommes" (*Le Provençal*, 8680/2.IV).

În finalul lucrărilor s-a organizat o demonstrație a procedeeilor audio-vizuale în laboratorul de limbi străine de la Camera de Comerț și din Micul Seminar. Aici s-a putut urmări cum profesorul, de la pupitrul de comandă, pe baza unui tablou apărut pe un ecran, reprezentând o scenă din viața romanilor, angaja discuții cu elevul sau studentul, așezat la masa lui cu aparatura necesară. La început, conversația era ușoară, apoi, pe măsură ce se adîncea semnificația tabloului, ea devenea destul de complexă, dar agreabilă.

Ne-am întreținut cu elevii și studenții, care ne-au mărturisit că simt o adevărată plăcere, o mulțumire sufletească, după o ședință de demonstrație audio-vizuală, plecînd cu convingerea că limba latină, cu toate dificultățile ei, poate servi omului modern în egală măsură cu celelalte limbi de circulație mondială.

Organizatorii s-au străduit să încheie cele trei zile de muncă intensă printr-o destindere plăcută. Cu cinci autocare s-a făcut vizitarea relicvelor romane de la Saint-Rémy-de-Provence și de la Glanum. Aici profesorul Ferdinand Josef de Waele, reprezentantul Academiei flamande de Științe, Litere și Arte Frumoase din Nijmegen, a descris într-o perfectă latină clasică celebrul cenotaf roman ridicat în amintirea a doi nepoți ai împăratului August.

Către orele 21, în această minunată zi de primăvară, în somptuosul l'Oustau de Beaumanière, (Baux-de-Provence), cu săli în stil gotic, a avut loc banchetul de închidere.

La masa de onoare au luat loc notabilitățile orașului Avignon : Edouard Théodore-Aubanel, Henri Duffaut, primarul și consilierul general al Avignonului, Pierre Duplan, primar adjunct, consilier general, Gabriel Bout, decanul baroului și ajutor de primar, Pierre Grimal, Robert Schilling, directorul Institutului latin din Strasbourg, Suzanne Bails, W. S. Maguinness profesor la Londra, N. V. Baran, reprezentantul României etc.

A fost o seară binevenită, care s-a desfășurat într-o caldă atmosferă de prietenie și înțelegere. Acum s-a dovedit, o dată mai mult, cum remarcă pe bună dreptate *Le Dauphiné*, 7562/5.IV, că : „L'ambiance détendue qui régna tout au cours du repas montra bien que les latinistes ne sont pas, comme on a tendance à les présenter, des maniaques grincheux, mais de fins causeurs, d'agréables convives, qui savent engager d'amicales conversations...”.

Lucrările Congresului s-au desfășurat la o înaltă ținută academică, comunicările s-au datorat unor latiniști de incontestabil prestigiu. Tematica și conținutul comunicărilor au reflectat disputa care, în legătură cu rolul limbii latine, desparte pe oamenii de cultură în două tabere opuse : una care susține cu căldură și înflăcărare studierea limbii latine începînd de la vîrsta adolescenței, ca factor esențial și indispensabil în formarea omului nou, iar alta care neagă total aportul limbii latine la formarea aptitudinilor tineretului și la lărgirea orizontului de cultură generală.

Congresul a dezbătut trei teme principale :

1. Stadiul actual al studierii limbii latine în lume.

2. Metodele de predare a limbii latine.

3. Contribuția literaturilor vechi la dezvoltarea culturii timpurilor noastre, cu subtema :

Limba latină, limbă internațională.

Dezbaterea primei teme a cuprins evoluția studiilor clasice în unele țări de pe glob : Franța, S.U.A., Republica Federală a Germaniei, Italia, Suedia, Anglia, Cehoslovacia, Polonia, Senegal, România. E de remarcat faptul îmbucurător că, împotriva criticilor severe aduse valorii educative a limbii latine, ea se menține printre disciplinele de bază ale învățămîntului.

De pildă, în Africa, în școlile Senegalului, ea se predă pe scară largă deoarece ajută elevii și studenții la înțelegerea terminologiei moderne și contribuie, cum afirma François-Chaumartin, reprezentantul Universității din Dakar, „à l'enrichissement des langues africaines en fournissant des racines ou des procédés de dérivation ou de composition.” În Africa se va face un pas înainte, căci președintele L. Sédar Senghor al Senegalului va cere, în proxima ședință a Uniunii statelor africane, introducerea limbii latine în unele state africane, căci : „...développer chez les jeunes africains le goût de la culture antique et des langues classiques, c'est promouvoir un humanisme nouveau, dans lequel résident les espérances en une paix universelle”.

S-au făcut propuneri pentru restructurarea metodelor de predare și pentru includerea în programe a unor autori care, prin conținut și prin calitățile expunerii, prezintă un interes actual pentru elevi și studenți. Astfel, în Anglia, se acordă un loc mai mare lui Ovidiu, Catul, Properțiu, Horațiu, Petronius, Apuleius, scrisorilor lui Cicero și în special lui Lucrețiu, în dauna lui Caesar care deținea până nu de mult primul loc în școli.

S-a insistat de asemenea asupra necesității de a se moderniza predarea gramaticii, de a se prezenta vocabularul într-o ordine care să țină seama de frecvența folosirii cuvintelor și de rolul lor în lexicul limbilor moderne ; n-au lipsit nici propunerile pentru introducerea metodelor audio-vizuale în predarea limbii latine. Esențialul este însă ca, după cum a afirmat Suzanne Bails, studiul limbii latine să devină „un enseignement essentiellement rationnel : il faut leur offrir une phrase qui ait une signification ; l'analyse de cette phrase, les explications grammaticales ne viendront qu'ensuite, lorsqu'ils auront un contact direct avec la langue... nous voulons faire appel à l'intelligence, à un raisonnement bien fondé”.

Pe măsură ce elevii și studenții avansează în cunoașterea limbii latine și se găsesc într-un anumit stadiu de însușire a topicii latine, se pot angaja, cu succes, ușoare discuții, la început pe teme practice și atractive, iar mai târziu pe subiecte mai complexe. Trebuie, în același timp, să se facă și modeste exerciții de compunere. Se realizează triada pedagogică specifică obiectului : *Latine legere, scribere et loqui*.

A treia temă a Congresului a luat în dezbatere aportul limbii latine la cultura contemporană, ca limbă internațională. În acest sens latina se bucură de avantaje incontestabile față de limbile artificiale care au încercat să îndeplinească acest rol, în primul rând fiindcă este o limbă reală, purtătoare a unei bogate culturi ; cunoașterea universală a limbii latine ar lărgi în mod considerabil accesul la această cultură ; pe de altă parte, terminologia tehnică, științifică, publicistică etc., din limbile moderne ar fi mai ușor și mai corect asimilată.

În încheierea dezbaterilor, rectorul Jean Capelle, matematician și fizician, a spus : „Le latin en tant que moyen d'expression et langue vivante peut être incontestablement un facteur puissant de rapprochement pour une meilleure compréhension des peuples du monde entier”.

Din țara noastră a participat la Congres numai semnatul acestor rinduri. Subsemnatul a fost înscris pe ordinea de zi cu două lucrări : un Raport asupra stadiului actual al studiilor clasice în România și o comunicare : „Limba latină ca limbă internațională”. Ele au fost susținute în zilele de 1 și 3 aprilie, în limba latină.

Comitetul de organizare a acordat delegatului român cinstea de a prezida ședința de închidere, la care au luat cuvântul șapte vorbitori și au fost trase concluziile generale ale Congresului. De la tribuna oficială a Congresului, rectorul Jean Capelle și prof. Pierre Grimal, iar subsemnatul în ședința de închidere au adresat un apel călduros celor prezenți, invitându-i să participe la Congresul de limbă latină vie ce se va ține la București în 1970, între 28 august și 3 septembrie.

Proiectul de hotăriri al Congresului

Prof. Pierre Grimal, în calitate de președinte al Asociației, a făcut un apel la cei prezenți, ca, înainte de a se aplica hotărârile acestui congres, să se studieze și să se aplice cu consecvență hotărârile celorlalte trei congrese ale asociației „Vita Latina” (I, în sept. 1956 la Avignon; II, în sept. 1959, Lyon; III, în sept. 1963, Strasbourg).

A fost pus la vot proiectul de hotăriri, care a fost aprobat și votat în unanimitate :

1. Limba latină, ca orice limbă, se învață prin audiere și voce. Când se face lectura textelor vechi, trebuie să se aplice în pedagogia limbii latine toate procedeele care exercită la elevi facultățile de comprehensiune și de exprimare rapidă.

2. Lectura textelor să se facă expresiv și atractiv, iar traducerea lor să se facă, la început, fără folosirea dicționarului mare, ci cu ajutorul unui lexic simplu, ca la lectura și traducerea textelor din limbi moderne.

3. Limba latină ajută la formarea omului modern, înarmându-l cu noțiuni și cu terminologie tehnico-științifică. Să se facă deci educarea facultăților lui critice, utilizându-se experiența milenară consemnată în operele antice, adaptată la cerințele epocii noastre. Antichitatea greco-latină nu trebuie să fie exclusă de la formarea și lărgirea orizontului tehnico-științific și cultural al omului de azi.

4. Să se studieze limbile clasice începând cu trecerea elevilor de la gimnaziu la liceu, când ei sînt apți să le învețe logic, așa cum cere o hotărrire a UNESCO-ului.

5. Fiecare țară este liberă să aplice normele de studiere a limbilor clasice conform realităților ei sociale, politice și culturale.

6. Congresul cere în mod expres ca formarea și pregătirea profesorilor de limbă latină să fie lărgită, îndeosebi printr-o inițiere practică în folosirea metodelor audio-vizuale, și, după uzanța profesorilor de limbi vii (moderne), să facă un an de stagiu internațional, unde își vor însuși deprinderea de a citi, a scrie și a vorbi curent limba latină.

Participarea la acest Congres, interesul de care se bucură în continuare limba latină în rândurile oamenilor de cultură, ne îndeamnă să atragem atenția asupra necesității de a se întări studiile clasice în țara noastră, atît în învățămîntul superior (prin reînființarea secțiilor clasice la Facultățile din Iași și Cluj) cît și în cel secundar (prin mărirea numărului liceelor clasice și a orelor afectate celor două limbi).